

УДК 82–343

DOI <https://doi.org/10.32782/2307-1222.2024-58-1>

**ОБ’ЄКТИВАЦІЯ КОНЦЕПТУ «ВІДЬМА»
У ТВОРЧОСТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ ТА ЮЛІУША СЛОВАЦЬКОГО**

Галина ВИШНЕВСЬКА

кандидат філологічних наук,

викладач кафедри української мови та славістики

Тернопільського національного педагогічного університету

імені Володимира Гнатюка

вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль

ORCID: 0000-0003-1266-4114

vyshnevskagalina@gmail.com

Дослідження концепту «відьма» в українській та польській етнокультурних традиціях і поетичній драматургії Лесі Українки та Юліуша Словацького відображає цікавий аналіз культурних надбань двох народів крізь призму спільного концепту. Українська та польська культури мають багату спадщину, пов’язану з міфами, легендами та переказами про відьомство. Українська культура відзначається глибокими зв’язками з природою та магічними уявленнями, які часто відображаються у фольклорі та літературі. Польська також має свої власні традиції у цій сфері, які можуть відображати специфічний погляд на відьомство та магію.

Леся Українка та Юліуш Словацький – відомі майстри слова, твори котрих багаті символікою, міфологічними мотивами та фольклором. Аналіз напрацювань, де об’єктивується концепт «відьма», дозволяє краще зрозуміти його специфіку в культурі кожної країни, а також динаміку його трансформації та інтерпретації в літературі.

Порівняння українських та польських підходів до з’ясування образу відьми може допомогти виявити спільні риси та відмінності в менталітетах народів, розкрити глибинні культурні та історичні зв’язки між ними.

У творчості Лесі Українки та Юліуша Словацького відображено християнську та язичницьку демонологію. Концепт «відьма» об’єктивується у значеннях, характерних для української та польської міфології, але він насичений індивідуально-авторськими значеннями, що засвідчує особливість творчої манери письменників.

Ключові слова: *концепт, концептосфера, скарально-хтонічна лексика, літературний твір, драма.*

THE OBJECTIFICATION OF THE CONCEPT OF ‘WITCH’ IN THE WORKS OF LESIA UKRAINKA AND JULIUSZ SŁOWACKI

Galyna VYSHNEVSKA

Candidate of Philological Sciences,

Lecturer at the Department of General Linguistics and Slavic Languages

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

2 Maksyma Kryvonosa str. Ternopil

ORCID: 0000-0003-1266-4114

vyshnevskagalina@gmail.com

Exploring the concept of ‘Witch’ in Ukrainian and Polish ethnocultural traditions and the poetic drama of Lesia Ukrainka and Juliusz Słowacki reflects an intriguing analysis of the cultural heritage of two nations through the lens of a shared concept. Ukrainian and Polish cultures have rich legacies associated with myths, legends, and tales of witchcraft. Ukrainian culture is marked by deep connections with nature and magical beliefs, often reflected in folklore and literature. Polish culture also has its own traditions in this sphere, reflecting a specific perspective on witchcraft and magic.

Lesia Ukrainka and Juliusz Słowacki are renowned wordsmiths whose works are rich in symbolism and motifs linked to mythology and folklore. Analyzing their works where the concept of ‘witch’ is objectified allows for a better understanding of the specificity of this concept in the culture of each country, as well as the dynamics of its transformation and interpretation in literature.

Comparing Ukrainian and Polish approaches to elucidating the image of the witch can help identify common aspects and differences in the mentalities of the people, revealing deep cultural and historical connections between them. In the works of Lesia Ukrainka and Juliusz Słowacki, both Christian and pagan demonology are reflected. The concept of ‘Witch’ is objectified in meanings characteristic of Ukrainian and Polish mythology but enriched with individual-authorial meanings, attesting to the uniqueness of the authors’ creative style.

Key words: *concept, conceptual sphere, sacral-chthonic vocabulary, literary work, drama.*

Постановка проблеми. Вивчення мовної та концептуальної картин світу народу спрямоване на розкриття культури етносу, особливостей його світосприйняття та мислення, що засвідчене в етнокультурній картині світу. Література кожного народу традиційно славиться своїми великими творцями, їхні імена завжди оповиті невмирущою славою, пошаною та любов’ю спадкоємців. Український народ знає, пишається, цитує велику дочку Прометейя. Саме Леся Українка щиро та жертовно несла цей співзвучний їй образ, який символізує незламність волі, жагу до життя, служіння людям та праведним ідеалам. Видатна українка творила у розмаїтих жанрах: драми, лірики, епосу, публіцистики та ін. Її справедливо називають найславнішою українкою.

Для Польщі літературним світилом був Юліуш Словацький, чия безсмертна спадщина – одна з найбільших вершин людського генія. В історію світової культури він увійшов як геніальний польський художник слова та народжений в Україні автор, котрого справедливо називали поетом настрою та слов'янства.

Сакральнo-хтонічна лексика творів Лесі Українки вже ставала предметом наукових студій, тоді як творчість Юлія Словацького ще потребує вивчення, особливо крізь призму когнітивної лінгвістики, що й визначає **актуальність** запропонованої розвідки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різномасштабним дослідженням феномену концепту та концептосфери присвячені студії сучасних лінгвістичних шкіл провідних науковців (С. Жаботинська, В. Жайворонок, А. Загнітко, В. Іващенко, В. Кононенко, Т. Космеда, М. Кочерган, Ж. Краснобаєва-Чорна, Л. Лисиченко, П. Мацьків, Н. Мех, А. Приходько, Т. Радзієвська, Т. Рудюк, О. Селіванова, Л. Струганець, О. Цапок). Концептосферу сакральнo-хтонічного у своїх дослідженнях уже вивчали українські науковці (Н. Слухай, Т. Вільчинська, Н. Колеснік), проте поле для досліджень ще залишається.

На матеріалі кількох мов вербалізація певної концептосфери вивчається у дослідженнях І. Голубовської (українська, російська, англійська, китайська), М. Ольхович-Новосадюк (англійська, українська, польська), О. Пальчевської (українська, англійська, французька), Т. Радзієвської (українська, російська), Т. Сороки (англійська, французька), Т. Таранухи (німецька та українська мови).

Мета запропонованої розвідки – простеження семантико-аксіологічної природи концепту «відьма» як одного з етносимволів в українській та польській етнокультурах та поетичній і драматичній творчості видатних митців, зіставлення особливостей концептуалізації в авторських картинах світу авторів. Матеріалом дослідження послужили тексти письменників – Лесі Українки та Юліуша Словацького, пов'язані між собою увагою до міфопоетичних уявлень українського та польського народів (твори «Лісова пісня» та «Балладина»).

Поставлена мета передбачає реалізацію таких завдань:

1) методом концептуального аналізу з'ясувати структуру концептосфери сакральнo-хтонічного з погляду традицій українського та польського поетичного слововживання;

2) методом контекстологічного аналізу описати контекстну семантику згаданих одиниць;

3) виявити індивідуально-авторське світобачення двох авторів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Об'єктом зацікавлення стала концептосфера сакральнo-хтонічного, репрезентована концептом «відьма», в українській та польській етнокультурних традиціях і творчості відомих майстрів ХІХ – початку ХХ ст. Дослідники доводять, що новаторська драматургія авторів має багато спільного, що передбачає умови для зіставлення творчої спадщини. Так, предметом аналізу виступають семантико-конотативні особливості сакральнo-хтонічних концептів у загальномовній традиції та індивідуально-авторському світобаченні.

«Концептосферу визначаємо як складну систему, утворену перетинами і переплетеннями багаточисленних і різноманітних концептів, що об'єднуються на основі спільної тематичної ознаки. Відповідно і сукупність сакральних-хтонічних концептів, що, з одного боку, підпорядковуються загальним законам розвитку мови, а з іншого, – відображають національно-культурну специфіку, тлумачимо як концептосферу» [1, с. 6]. Слід відзначити, що творче світобачення впливає на склад і будову художньої концептосфери. «Митці використовують загальнокультурні мовні коди, намагаючись вийти за їхні межі, тому авторські образи позначені специфікою їхнього ідіостилю» [8].

Видатна українка стала послідовним та енергійним борцем за усе українське – слово, культуру, націю. Не чужими були ці мотиви і для Юліуша Словацького, котрий був натхненним Україною. Так, творчу спадщину автора свого часу студіювала О. Пчілка («Юліуш Словацький, його життя, творчість і зразки поезії»). М. Драгоманов досліджував історичні драми про минуле України, звертаючи особливу увагу на зачарування автора рідним Кременцем. Р. Радишевський наголошує, що «серед польських романтиків саме Юліуш Словацький поряд з Адамом Міцкевичем найбільше прислужився рідній літературі в утвердженні високих принципів історично достовірного зображення дійсності, народності, патріотизму» [9, с. 3–4].

У розвідці «Юліуш Словацький “Яко чоловік і поет” у візії Олени Пчілки (за сторінками часопису “Рідний Край”» зафіксовано, що значна увага нею приділена зв'язкам Юліуша Словацького з Україною, оскільки «письменник народився в невеликому волинському містечку Кременці, “там же провів і перший свій дитячий вік; перебув там який час уже і в віку юнацькому”. Цей край по-особливому дорогий і Олені Пчілці, адже сюди вона влітку 1868 року приїхала до місця служби чоловіка. У містечку Звягель (нині Новоград-Волинський) у Косачів народилася донька Леся – Леся Українка, тут Ольга Петрівна записувала фольклор, збирала зразки народних вишивок» [12, с. 254]. Прикметно, що творчість досліджуваних авторів пов'язана між собою інтересом до міфопоетичних уявлень українського народу. Письменники використовують мандрівні сюжети, але й творять індивідуально-авторські образи.

Студіювання семантико-стилістичних особливостей сакральних-хтонічної лексики відкриває шлях до пізнання історії представника кожного народу. «Особливо, якщо йдеться про пізнання наївної картини світу українців, котра відображає уявну дійсність, побудовану на давній міфології та віруваннях. Розширення семного складу лексичного значення демононазв спричинене відображенням у ньому елементів різних картин світу – язичницької (відьма, русалка, мавка, чорт та ін.) і християнської (демон, диявол, сатана та ін.) [2].

У «Лісовій пісні» та «Балладині» простежуємо реалізацію численними смислами концепту «відьма», який викликає зацікавлення через строкатість номінувань, реалізацію дистрибутивного і дериваційного потенціалу вербалізаторів. У творах простежимо семантику й конотації, звертаючись до українських та польських лексикографічних праць.

Дослідники наголошують на походженні слова «відьма» від давньоруського іменника «вѣдь» – «знання» («та, що все знає»). Згодом значення розвинулось у «ворожка» («та, котра ворожить»), синонімічно «зла, сварлива жінка». У загальномовних словниках зафіксовані такі визначення цієї лексеми: «Відьма, за народним повір'ям, – жінка, яка, знаючись з “нечистою силою”, завдає людям шкоди; чаклунка. Або лайливе, про нечепурну, розхристану або сварливу, злу жінку» [11, с. 666]. Лексикографічні джерела Польщі пропонують: «Wiedźma – це «та, яка знає». Знає, як чаклувати і як їх скасовувати чари, знає, які чари викличуть дощ, а які – посуху, як відвести хворобу і як її викликати. У зв'язку з тим, що знання асоціювалося зі злом, адже, як показує досвід, знання дуже часто використовуються в підлих цілях, у польській мові слово завжди мало негативне значення. З 16 століття, як вказують джерела, у польській мові було панівним значення «зла відьма», «відьма, яка чаклує» [14]. Так, у Юліуша Словацького спостерігаємо опис відьми, характерний для таких етнокультурних уявлень і Польщі, і України: **«страшна»:** *«Жахлива відьма!.. Мов гніздо зміїне, волосся клубиться; криваві очі; мов падлом вимазані зуби вовчі...»* [10, с. 391]; **«має специфічні властивості»:** *«А другий бік, якого не торкнулась гадюча слина...»* [10, с. 392].

На думку В. Кононенка, «оцінки за ознакою “відьма” можуть бути за своєю суттю й несправедливими, образливими» [6, с. 65]. Так, Лукашева мати у драмі-феєрії «Лісова пісня» усі негаразди пов'язує саме із досліджуваним образом: *«Все ж – відьомське кодро!»* [13, с. 715].

У Юліуша Словацького реалізуються смисли, які характерні таким етнокультурним уявленням: **«знається з нечистою»:** *«Ха! Десь дияволи регочуть в лісі! Із почтом чортенят гопланська відьма смішить дуби похмури і з смутливих беріз глузує»* [10, с. 332]; *«Темніє – червоні хмари проходять у небі, і Гоплану оточують привиди»* [10, с. 336]; **«керує нею»:** *«Глянь, сюди йде наша пані»* [10, с. 333]; *«Чортята! Летіть – порфіри в зорі просити; в хмарок – сапфіри. Візьміть і квіти, а золота й сині візьміть в промінні. А вглядите – барвисті шати веселок майорять, то їх на веретена взяти й зивать, зивать, зивать!»* [10, с. 335]; **«повелителька»:** *«Усе, що на землі в моїй я владі маю: пташки, зілля, хмарки, веселки, роси, квіти, – усе твоє...»* [10, с. 340]

Митрополит Іларіон доводив, що «відьми накликають біду на людей різними способами: вони крадуть дощ і росу, через них лютують на землі посухи; а то можуть украсти й місяця. Вони доять чужих корів, і нерідко можуть задоїти їх до загину, а відьми родимі можуть доїти й на віддаль» [3]. Подібний смисл знаходимо в українських приказках («На Василя вечір відьми крадуть місяць» [4]) та у драмі Юліуша Словацького («Стає зовсім темно, на голові Гоплани з'являється місячний серп» [10, с. 342], «Гоплана дає знак – місяць зникає з її чола, починає розвиднятись» [10, с. 343]).

У праці «Знаки української етнокультури» вказано, що коло «у ворожінні – найважливіша фігура, охоронний вал; обвести колом, обгородити – убезпечити щось або когось <...> до магічних дій належить водіння кози та оборювання

плугом; обведене чарівне коло робить річ недосяжною для нечистої сили: або вона не бачить того, що в колі, або не в змозі дістати» [5, с. 300–301]. У Юліуша Словацького відьма ж сама **«малює коло для ритуалу»**: «Яким би не бажав ти стати у потаємнім чарів колі, – усе Гоплана може дати: і вроду, й шати, й ласку долі» [10, с. 335], «Стій тихо, не виходь із кола!» [10, с. 335–336].

Етнокультурні уявлення простежуємо й у Лесі Українки. Так, у «Лісовій пісні» реалізується негативно маркований смисл **«нечиста сила, котра шкодить людям»**: «Ще й відьму, що в чортиці бабувала, гарненько попросив, щоб їм корови, геть-чисто попсувала» [13, с. 728]. Запропонований контекст простежуємо там, де Куць пропонує здоїти Килининих корів. Також відьмою називають «не лише ту, яка має хист до чаклунства, а й особу жіночої статі з лайливим характером, недоброю вдачею» [6, с. 64]. Так, у Ю. Словацького знаходимо амбівалентні смисли **«та, котрої цураються»**: «Ні, не я родила цю відьму, – не моя то дочка, люди!» [10, с. 358], але **«шукають зустрічі»**: «Ви відьми цієї не знаєте, скажіть, мої панове?» [10, с. 357].

Слід відзначити, що у «Лісовій пісні» імплікуються уявлення про переконливий образ саме жінки-демона: «Чого ти все розпатлана така? Нема, щоб зачесатись чепурненько, – усе як відьма ходить» [13, с. 715]. У «Балладині» образ більш олюднений, із відповідними амбівалентними смислами **«співчутлива до живої природи»**: «О горе! Квіт мій на стеблині в'яне, і золоту труєно рибчину моїми ласками; а ту пташину, що уночі над озером співала з берези срібної, вбив хлоп зухвало і дерево зрубав...» [10, с. 334], але **«ненависна людям»**: «Як добре, що пішла ця риб'яча драглина!» [10, с. 341], «От дурна! Дають прокляті – бери» [10, с. 342].

Українська усна народна творчість фіксує смисли, де відьма **«та, що заколисує»**: «Купайло, Купайло, Де ти ночувало? На бабиній стрісі, у відьми в колісці» [7]. У Юліуша Словацького більшою мірою реалізовані такі смисли: **«впливає на події за допомогою магічних здібностей»**: «Засни, коханий! Пекельні я навію чари» [10, с. 336]; **«та, що гіпнотизує»**: «Сон чудовий побачиш ти і встанеш скоро, в розкішні вдягнений убори, як сам звелиш у мрії сонній» [10, с. 336], «Хай отінять його примари, одіяння сниться хай багряне» [10, с. 337]; **«підкорює своїй волі»**: «Як відьми цій тепер уникнуть обітниць?» [10, с. 335]; **«сприяє збагаченню»**: «Яким би не бажав ти стати у потаємнім чарів колі, – усе Гоплана може дати: і вроду, й шати, й ласку долі» [10, с. 335]. Відповідно до цього вона **«та, котру бояться розсердити»**: «Давно на тебе чорні коні, в віз Мефістофеля запряжені, чекають, підкови місячні на кожному аж сяють... Гоплани не кажи...» [10, с. 343].

Незважаючи на хтонічну природу концепту, письменник все ж олюднює образ через відповідні номени, дивуючи авторськими звертаннями, демонструючи захоплення: «О діво дощова, моя ти відьмо мила! Одінням з хмар для сну ти, Гопло, застелила. Як лісом ти ідеши, то і дерева, й квіти їх просять обминуть і далі десь дощити! От орачам тебе на всохлі б ниви взяти. Я ж був би квіткою, або листочком

м'яти, або ромашкою, – на вічне б я кохання запрягнув тобі й на шлюбне поєднання. На жаль, не квітка я, не зілля, не билина, а з плоті, **дівчино**, звичайна я людина, і схудлу шкіру цю, мов ножицями, кості ці подеруть, якщо її поїти млостю, зірками годувать. Отож, даруйте, **пані**» [10, с. 333]; «А це що? Борода? Відкіль ця, к бісу, врода?... Ця сива борода, цей одяг золотистий! Стій, **відьмонько моя**, моє ти диво млисте, скажи, відкіль цей плащ і це волосся сиве?» [10, с. 334].

У «Лісовій пісні» відьма відповідає уявленням про навчену відьму, яка **«живе серед людей**»: «Якби ж воно такеє говорило, що тямить, ну, то й слухав би, а то... «відьом із лісу!» – де ж є відьма в лісі? Відьми живуть по селах...» [13, с. 716]. Їх ще іменують як ворожок та чаклунок. У «Балладині» також **«чарівниця**»: «Мов сон страшний чи байка чарівниці» [10, с. 390]; «Дай... і тікай до вікового бору, тікай у цю ж хвилину, чарівнице! Як спробую на комусь чин отрути, то заплачу тобі» [10, с. 390], **«ворожка**»: «Йдем до ворожки – сон цей розтлумачить» [10, с. 291].

Надприродні хтонічні властивості демонструють такі смисли: **«робить невидимими**»: «Хтів би чарівного камінчика, щоб серед люду злого ставать невидним, мовби ті примари, – все матимеш» [10, с. 334]; **«перетворює**»: «Перетворився вже твій милий, – нехай розвиднюється, пані!.. Яку ж прибрав він постать на світанні?» [10, с. 337], «А це що? Борода? Відкіль ця, к бісу, врода?... Ця сива борода, цей одяг золотистий!.. Скажи мені, хто я тепер?» [10, с. 337]; **«змінює соціальний статус людини**»: «Чого б ти хтів – багатства, влади, сили?» [10, с. 334].

Індивідуально-авторське розуміння образу у творах Юліуша Словацького демонструють такі смисли: **«дарує ковра-літака**»: «Ти хтів би мати килим той крилатий, що скрізь летить, куди лиш думка лине? Скажи, мій милий!.. Хтів би на хмарині перед лехітським військом ти стояти, як рицар, в золоті убраний шати від голови до ніг?» [10, с. 334]; **«ходить по воді**»: «Ти, відьмо, по воді ідеши, як я по ниві» [10, с. 339].

Індивідуально-авторський підхід Юліуша Словацького проявляється в зображенні відьми звичайною жінкою, котрій характерні усі земні почуття, що й посприяло розгортанню відповідного концепту, зумовило низку позитивних смислів у його семантиці, як-от: **«закохана**»: «Милий, Чого б ти хтів – багатства, влади, сили, змінить обличчя?» [10, с. 334]; **«турботлива**»: «Чим так стурбований, мій любий, милий пане?» [10, с. 341]; **«романтична**»: «Ти чуєш пущі шум довкола – додолу з сосен і з ліщини злітають зграйками пташини, всі соловейки голосисті, проміння сонця золотисте до нас крізь віття заглядає. Коли ж блакитна ніч настане, нас промінь місячний осяє, і глянуть зорі крізь тумани, як блискавки» [10, с. 336]; **«готова на все заради коханого**»: «Які ще можуть чари твоє уперте серце подолати?» [10, с. 334]; **«ревнива**»: «До неї знов? До неї?.. Але вчора ти ж бачив серце тої жінки» [10, с. 334].

У змалюванні образу відьми Леся Українка все-таки не відступає від традиції, тоді як письменник у драматичному творі «Балладина» досліджуваний концепт

творчо удосконалює, пропонуючи читачам значно ширший ряд вербалізаторів, котрі перетинаються між собою, трансформуються, набувають усе нових ознак концепту «відьма».

Висновки й перспективи подальшого дослідження. У статті простежено семантико-аксіологічну природу концепту «відьма» у текстах вказаних письменників, зіставлено особливості його концептуалізації в авторських картинах світу митців. Відзначено, що поетична драматична творчість демонструє зацікавлення та творче опрацювання міфопоетичних уявлень рідних авторам народів (твори «Лісова пісня» та «Балладина»). Констатуємо, що сакральнo-хтонічний концепт супроводжуваний негативними конотаціями, проте у досліджуваних творах спостерігаємо і позитивно марковані смисли, простежуючи амбівалентність. Перспективу вбачаємо в аналізі інших сакральнo-хтонічних концептів згаданих митців України та Польщі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вишнеvsька Г.Б. Концептуалізація сакральнo-хтонічного в українській поетичній драматичній мові кінця ХІХ – початку ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2014. 16 с.

2. Вишнеvsька Г.Б. Сакральнo-хтонічна лексика у поетичних драмах Лесі Українки. *Питання літературознавства*. Вип. 82. 2011. С. 52–57.

3. Відунство й повір'я. *Праці митрополита Іларіона (Огієнка)* : вебсайт. URL: <http://hram.in.ua/biblioteka/pratsi-mytr-ilariona-ohiiienka/54-book54/206-title465> (дата звернення: 08.08.2024).

4. Гадання на Старий Новий рік, або Віщуємо долю на Василів вечір. *Мама-Тато* : вебсайт. URL: <https://mama-tato.com.ua/article/a-930.html> (дата звернення: 08.08.2024).

5. Жайворонок В.В. Знаки української етнокультури : словник-довідник. Київ : Довіра, 2006. С. 300–301.

6. Кононенко В.І. Символи української мови. Івано-Франківськ : Плай, 1996. 272 с.

7. Купальські пісні – збірка (з книги «Календарно-обрядові пісні»). *Мала сторінка* : веб-сайт. URL: <http://surl.li/jgvhby> (дата звернення: 08.08.2024).

8. Петренко Л.О. Концептосфера ПРИРОДНИЙ ПРОСТІР в українській поезії початку ХХІ століття. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Філологія»*. 2020. Вип. 85. С. 77–88.

9. Радишевський Р.П. Юліуш Словацький : життя і творчість. Київ : Дніпро, 1985. 207 с.

10. Словацький Юліуш. Вибрані твори : у 2-х томах. Т. II. Київ : Державне видавництво художньої літератури, 1956. 555 с.

11. Словник української мови : в 11 т. Т. 3 : В–Ж / гол. ред. І.К. Білодід. Київ : Наукова думка, 1972. 840 с.

12. Степаненко Н. Юліуш Словацький «Яко чоловік і поет» у візії Олени Пчілки (за сторінками часопису «Рідний Край»). *Рідний край*. 2012. № 1 (26). С. 253–256.

13. Леся Українка. Усі твори в одному томі. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2008. 1376 с.

14. Wiedźma. Narodowe Centrum Kultury. Kategorie: etymologia, semantyka, ludzie. URL: <https://www.nck.pl/projekty-kulturalne/projekty/ojczysty-dodaj-do-ulubionych/ciekawostki-jezykowe/wiedzma> (data złożenia wniosku: 08.08.2024).

REFERENCES

1. Vyshnevskaya, H. B. (2014). Kontseptualizatsiia sakralno-khtonichnoho v ukrainskii poetychnii dramatychnii movi kintsia XIX – pochatku XX st. [Conceptualization of the sacred-chthonic in Ukrainian poetic dramatic language of the late 19th – early 20th century]. Avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kandydata filolohichnykh nauk : 10.02.01. Kyiv.
2. Vyshnevskaya, H. (2011). Sakralno-khtonichna leksyka u poetychnykh dramakh Lesi Ukrainky [Sacred-chthonic vocabulary in the poetic dramas of Lesia Ukrainka]. *Pytannia literaturoznavstva*, (82), 52–57.
3. Vydunstvo i povir'ia. (n.d.). Pratsi mytropolyta Ilaryona (Ohienka): Web-sait [Works of Metropolitan Ilarion (Ohienko): Website]. Retrieved August 8, 2024, from <http://hram.in.ua/biblioteka/pratsi-mytr-ilariona-ohienka/54-book54/206-title465>.
4. Hadannia na Staryi Novyi rik, abo vishchuemo do liu na Vasyliv vechir. (n.d.). MamaTato: Web-sait [Divination on the Old New Year, or fortune-telling on Vasyl's evening: Website]. Retrieved August 8, 2024, from <https://mama-tato.com.ua/article/a-930.html>.
5. Zhaivoronok, V. V. (2006). Znaky ukrainskoi etnokultury: Slovnyk-dovidnyk [Signs of Ukrainian ethnoculture: Dictionary-reference]. Kyiv: Dovira, 300–301.
6. Kononenko, V. I. (1996). Symvoly ukrainskoi movy [Symbols of the Ukrainian language]. Ivano-Frankivsk: Plai.
7. Kupalski pisni – zbirka (z knyhy "Kalendarno-obriadovi pisni"). [Kupala songs - collection (from the book "Calendar-ritual songs")]. (n.d.). Mala sorinka: Web-sait. Retrieved August 8, 2024, from <http://surl.li/jgvhby>
8. Petrenko, L. O. (2020). Kontseptosfera PRYRODNYI PROSTIR v ukrainskii poezii pochatku XXI stolittia [Conceptosphere NATURAL SPACE in Ukrainian poetry of the early 21st century]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Ser. Filolohiia*, (85), 77–88.
9. Radshevskyyi, R. P. (1985). Yuliush Slovatskyi: Zhyttia i tvorchist. [Juliusz Słowacki: Life and work]. Kyiv: Dnipro.
10. Slovatskyi, Yuliush. (1956). Vybrani tvory u 2-kh tomakh. T. II. [Selected works in 2 volumes. Vol. II]. Kyiv : Derzhavne vydavnytstvo khudozhnoi literatury.
11. Slovnyk ukrainskoi movy [Dictionary of the Ukrainian language]. (1970–1980). Kyiv: Naukova dumka.
12. Stepanenko, N. (2012). Yuliush Slovatskyi "Yako cholovik i poet" u vizii Olena Pchilky (za storinkamy chasopysu "Ridnyi Krai") [Juliusz Słowacki "As a man and poet" in the vision of Olena Pchilka (according to the pages of the magazine "Ridnyi Krai")]. *Ridnyi Krai*, 1(26), 253–256.
13. Ukrainka, Lesia. (2008). Usi tvory v odnomu tomi [All works in one volume]. Kyiv-Irpin: VTF "Perun".
14. Wiedźma. (n.d.). Narodowe Centrum Kultury. Kategorie: etymologia, semantyka, ludzie. Retrieved August 8, 2024, from <https://www.nck.pl/projekty-kulturalne/projekty/ojczysty-dodaj-do-ulubionych/ciekawostki-jezykowe/wiedzma>.